

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

مقدمه

براساس دلایل توجیهی طرح، جهت اجرای کامل مفاد اصل شصت و نهم قانون اساسی که مقرر می‌دارد «مذاکرات مجلس شورای اسلامی باید علنی باشد و گزارش کامل آن از طریق رادیو و روزنامه رسمی برای اطلاع عموم منتشر شود...» و ضرورت آگاهی آحاد ملت از نتایج حاصله از جلسات مجلس، تصویب قوانین متقن، مؤثر و کارآمد، الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی در راستای شفافیت آرای نمایندگان محترم ضروری است.

مشخصات طرح

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۴۶۶

شماره چاپ:

۱۰۸۸

تاریخ چاپ:

۱۳۹۷/۷/۲

بررسی کلیات

در دنیای امروز یکی از راه‌های اصلی مبارزه با فساد، افزایش شفافیت و بهره‌گیری از نظارت افکار عمومی برای کنترل و هدایت اقدامات تصمیم‌گیران و سیاستگذاران است. شفافیت آرا به‌عنوان یک جزء از شفافیت عملکرد نمایندگان پارلمان مطرح است که دیگر اجزای آن شامل انتشار اطلاعات مرتبط با مأموریت نمایندگان، حضور و غیاب، هزینه دفاتر و... می‌باشد. البته رأی هر نماینده نتیجه تمامی فعالیت‌ها و اقدامات او در خصوص طرح‌ها و لوایح و به‌عنوان بارزترین وجه کارکرد نمایندگی ایشان مطرح شده است.

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفاتر: مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مطالعات اقتصاد

بخش عمومی

مطالعات ارتباطات و

فناوری‌های نوین

تجارب کشورهای گوناگون نشان می‌دهد هر کشور مطابق با شرایط و مقتضیات خاص خود برای انتشار اطلاعات آرای نمایندگان پارلمان، تصمیماتی را اخذ کرده است. در واقع در غالب کشورها، پیش‌فرض بر شفافیت و ارائه اطلاعات آرای نمایندگان در جلسات مختلف است مگر آنکه موارد استثنایی موجب شود تا اطلاعات آرای نمایندگان مخفی بماند. در این صورت موارد استثنا و عدم انتشار اطلاعات هم باید از پیش به‌صورت دقیق مشخص شده باشد و با این سازوکار، عدم انتشار اطلاعات نیاز به توضیح، استدلال و تصمیم‌گیری خواهد داشت.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۶۰۹۴

با ارائه اطلاعات پارلمانی (اعم از اطلاعات عملکردی نمایندگان و اطلاعات اداری پارلمان) مردم و نخبگان این فرصت را پیدا می‌کنند تا از فرایندهای قانونگذاری مطلع شوند و علاوه بر آن بتوانند در این فرایندها مشارکت کنند. اگر سازوکار شفافیت در مجلس شورای اسلامی حکم‌فرما باشد علاوه بر افزایش آگاهی مردم، قوانین از انسجام و قوام بیشتری نیز برخوردار خواهند شد که این امر به تقویت جایگاه مجلس کمک خواهد کرد و ارزیابی مردم از عملکرد نمایندگان محترم نیز بر مبنای منطقی دقیق‌تری انجام خواهد

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۰۷/۱۶

شد.

بررسی مواد

- طراحان محترم جهت شفافیت آرای نمایندگان به دنبال الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) آیین‌نامه داخلی می‌باشند؛ در حالی که ماده (۱۱۹) درباره ملاک تصویب مصوبات مجلس می‌باشد. به نظر می‌رسد بهترین ماده که می‌تواند نظر نمایندگان را تأمین کند ماده (۱۲۶) باشد؛ این ماده به مواردی می‌پردازد که اخذ رأی مخفی با ورقه الزامی است. بنابراین در ابتدا در صدر ماده حکم کلی شفافیت آرا آورده می‌شود و سپس موارد مخفی که در آنها رأی علنی استثناست بیان می‌شود که از آن جمله نیز تبصره «۲» طرح پیشنهادی به‌عنوان یکی از بندهای موارد اخذ رأی مخفی می‌تواند آورده شود.

- براساس تبصره «۱» طرح، در تمامی مواردی که مصادیق آن در ماده (۱۲۱) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس آمده اسامی نمایندگان مخالف و موافق جهت اطلاع مردم منتشر خواهد شد. عبارت «و مصادیق آن در ماده (۱۲۱) مشخص گردیده» در حکم قید صدر ماده و به‌منزله آن است که سایر مصادیق رأی‌گیری که در ماده (۱۲۱) ذکر نشده‌اند یا در اصلاحات بعدی آیین‌نامه در این ماده درج نشوند، از شمول این تبصره خارج هستند. به‌عنوان مثال، رأی‌گیری موضوع تبصره «۲» ماده (۷۲) آیین‌نامه، درخصوص موافقت با ادامه عضویت نمایندگانی که بیش از ۳۰ ساعت در سال در کمیسیون خاص غیبت داشته باشند، در ماده (۱۲۱) ذکر نشده است. از طرف دیگر براساس این تبصره پیشنهادی، مفاد ماده (۱۲۱) لازم است جهت اطلاع عموم منتشر شود، در حالی که جزء «۲» بند «ب» این ماده درخصوص مصوبات جلسه رسمی غیرعلنی است. همچنین ماده (۱۲۶) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی در موارد زیر اخذ رأی مخفی با ورقه را الزامی دانسته که عبارتند از:

۱. انتخاب اعضای هیئت رئیسه، حقوقدانان شورای نگهبان، نمایندگان مجلس در نهادها و هیئت‌ها، مجامع و شوراها و سایر انتخابات راجع به اشخاص،

۲. انتخابات داخلی شعب و کمیسیون‌ها،

۳. رأی اعتماد و عدم اعتماد به وزیران و هیئت وزیران و رأی عدم کفایت به رئیس‌جمهور،

۴. رأی نسبت به اعتبارنامه نمایندگانی که مورد اعتراض واقع شده‌اند.

از این رو نمی‌توان حکم کلی انتشار اسامی نمایندگان موافق، مخالف و ممتنع را منحصر در ماده (۱۲۱) کرد.

— تبصره «۱» جهت شفافیت آرا، هیئت رئیسه را موظف به ایجاد سامانه الکترونیکی کرده، در حالی که مجلس شورای اسلامی قبلاً در اجرای ماده (۱۲۳) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، سامانه‌های الکترونیکی را ایجاد کرده است که شمارش آرای نمایندگان را انجام می‌دهد، بنابراین ابهامی پیش می‌آید که آیا سامانه فعلی باید تداوم داشته باشد یا سامانه جدیدی قرار است در کنار سامانه قبلی ایجاد شود و در صورت ایجاد سامانه جدید، این دو سامانه چه ارتباطی با یکدیگر خواهند داشت. البته با توجه به وجود درگاه اینترنتی مجلس و سامانه الکترونیکی ثبت رأی نمایندگان، ایجاد سامانه جدید به نوعی تحمیل هزینه اضافی و مغایر با نظام اداری صحیح است.

نتیجه‌گیری

هرچند جهت اجرای کامل مفاد اصل شصت‌ونهم قانون اساسی و آگاهی مردم از رأی‌گیری نمایندگان، اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی ضروری است، اما الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) با توجه به ایرادهای متعدد، وافی مقصود طراحان محترم نیست. از این رو لازم است اصلاحات مذکور در طرح پیشنهادی صورت گیرد:

- به جای الحاق دو تبصره به ماده (۱۱۹) آیین‌نامه داخلی، ماده (۱۲۶) جهت شفافیت آرای نمایندگان اصلاح شود. بر این اساس عنوان طرح به اصلاح ماده (۱۲۶) تغییر یابد.

- حکم کلی شفافیت آرای نمایندگان و انتشار اسامی موافق، مخالف و ممتنع را نمی‌توان منحصر در ماده (۱۲۱) کرد؛ چراکه سایر مصادیق رأی‌گیری که در این ماده ذکر نشده‌اند یا در اصلاحات بعدی آیین‌نامه در این ماده درج نشوند، از شمول این تبصره خارج هستند. همچنین حکم کلی انتشار آرای نمایندگان درباره جزء «۲» بند «ب» ماده (۱۲۱) که در خصوص مصوبات جلسه رسمی غیرعلنی است جاری نیست.

- طراحی سامانه الکترونیکی مجزا تحمیل هزینه اضافی و مغایر با نظام اداری است. از این رو جهت اطلاع‌رسانی و شفافیت تنها ارائه اسامی نمایندگان حاضر، موافق، مخالف و ممتنع و مشروح مذاکرات در قالب محتوای قابل تحلیل توسط رایانه جهت اطلاع عموم مردم در وب‌گاه رسمی مجلس شورای اسلامی کفایت می‌کند.

بر اساس این موارد، اصلاح ماده (۱۲۶) بدین‌گونه پیشنهاد می‌شود:

در تمامی مواردی که به موجب این قانون رأی‌گیری به عمل می‌آید، اسامی نمایندگان حاضر، موافق، مخالف و ممتنع تا پایان روز رأی‌گیری و مشروح مذاکرات حداکثر تا دو روز کاری در قالب محتوای قابل تحلیل توسط رایانه جهت اطلاع عموم مردم در وب‌گاه رسمی مجلس شورای اسلامی قرار می‌گیرد.

تبصره - در موارد ذیل اخذ رأی مخفی با ورقه الزامی است:

۱. انتخاب اعضای هیئت رئیسه، حقوقدانان شورای نگهبان، نمایندگان مجلس در نهادها و هیئت‌ها، مجامع و شوراها و سایر انتخابات راجع به اشخاص،

۲. انتخابات داخلی شعب و کمیسیون‌ها،

۳. رأی اعتماد و عدم اعتماد به وزیران و هیئت وزیران و رأی عدم کفایت به رئیس‌جمهور،

۴. رأی نسبت به اعتبارنامه نمایندگانی که مورد اعتراض واقع شده‌اند،

۵. با تقاضای ۱۵ نفر از نمایندگان مجلس و با رأی اکثریت مطلق حاضران، رأی‌گیری به صورت مخفی انجام

می‌گیرد.

تبصره - هیئت رئیسه موظف است کارتهای مخصوصی برای رأی‌گیری مخفی تهیه و در اختیار نمایندگان قرار دهد. رأی‌گیری به وسیله هرگونه ورقه و کارتی غیر از این اوراق معتبر نخواهد بود.